

ARBEIDSRET TEN

DOM

Avsagt: 16. juni 2021

Saksnr.: 15/2020

Lnr.: AR-2021-18

Dommere: Jakob Wahl
Eli Mette Jarbo
Liv Gjølstad
Unni Rasmussen
Niels Selmer Schweigaard
Stein Grøtting
Bent Ove Hanasand

Saken gjelder: Løpetid for særavtaler

Landsorganisasjonen i Norge med Norsk
Tjenestemannslag

Advokat Imran Haider

mot

Næringslivets Hovedorganisasjon med
Abelia

Advokat Torunn Margrethe Hardeland

DOM

(1) Hovedspørsmålet i saken er om varighet og oppsigelse av særavtaler skal løses i forhandlinger mellom partene eller om det skal følge reglene i Hovedavtalen LO-NHO § 4-2 nr. 4. Etter denne bestemmelsen er varighet og opphør knyttet til den gjeldende overenskomsten, og lokal uenighet om særavtaler kan bringes inn i tariffrevisjonen. Subsidiært er det spørsmål om plikten til å inngå særavtaler er uttømmende regulert i overenskomsten §§ 6, 9 og 24. Det er videre et spørsmål om overenskomstens bestemmelse om særavtaler bare gjelder for virksomheter som ble bundet av avtalen da den ble opprettet i 2001.

(2) **Sakens tariffrettslige ramme**

(3) Overenskomst nr. 466, Forskning og undervisning, er inngått mellom Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Abelia på den ene siden og Landsorganisasjonen i Norge (LO) og Norsk Tjenestemannslag (NTL) på den andre siden. Hovedavtalen mellom NHO og LO (HA) inngår som del I i overenskomsten. Tvisten gjelder § 3 i overenskomsten for 2018 – 2020 som har slik ordlyd:

«Partene er enige om at denne overenskomsten er en rammeavtale. De sentrale parter forutsetter at overenskomsten utfylles ved bruk av særavtaler i den enkelte bedrift. Forhandlinger og oppsigelse av særavtale følger Hovedavtalens kap. 4.2.4.»

(4) Bestemmelsen i Hovedavtalen § 4-2 nr. 4 lyder som følger:

«4. Særavtaler som følger bedriftens tariffavtale

Særavtale som det er avtalt eller forutsatt skal gjelde så lenge bedriftens tariffavtale løper, gjelder videre for neste tariffperiode, dersom man ved en tariffrevisjon ikke er blitt enige om at særavtalen skal falle bort eller endres.

Har særavtale samme varighet som bedriftens tariffavtale, kan det i tariffperioden kreves lokale forhandlinger om revisjon av særavtalen.

Oppnås ikke enighet kan saken bringes inn for organisasjonene etter Hovedavtalens § 2-3. Oppnås fortsatt ikke enighet kan hver av de lokale parter med samme oppsigelsestid som for tariffavtalen bringe særavtalen til opphør ved tariffavtalens utløpstid.»

(5) **Tariffhistorikken**

(6) Overenskomsten omfatter ansatte i forsknings- og undervisningsinstitusjoner. Den ble inngått første gang i 2001 med ikrafttredelse 1. april 2002. Forut for dette hadde mange forskningsinstitusjoner direkteavtaler med NTL. I en avgjørelse fra Den faste tvistenemnd LO-NHO i 2000 ble Standardoverenskomsten gjort gjeldende for Norges Eksportråd, etter at virksomheten meldte seg inn i NHO i 1998. Etter dette forhandlet NHO/Abelia og

LO/NTL frem en egen landsoverenskomst for forsknings- og undervisningssektoren som ble undertegnet 29. november 2001. Ordlyden i overenskomsten § 3 var i hovedsak den samme som i dagens bestemmelse. I forhandlingsprotokollen mellom NTL og Abelia fremgikk blant annet følgende:

«Innen 31. desember sier Norsk Tjenestemannslag opp de bedriftsvise overenskomstene mellom Norsk Tjenestemannslag og den enkelte medlemsbedrift i Abelia, med forbehold om at overenskomsten mellom Norsk Tjenestemannslag og Abelia blir godkjent i uravstemmingen. De bedriftsvise overenskomstene utløper da 31. mars 2002.

De lokale parter gjennomgår og reviderer de bedriftsvise overenskomstene i forhold til overenskomsten mellom Norsk Tjenestemannslag og Abelia innen 20. februar 2002.

Ved uenighet om bestemmelser skal videreføres lokalt eller er dekket i overenskomsten mellom Norsk Tjenestemannslag og Abelia, kan hver av partene oversende uenigheten til partene sentralt, som innen 1. mars 2002 skal ha avklart uenigheten.»

- (7) Det var 23 virksomheter som ble omfattet ved etablering av overenskomsten.
- (8) Før overenskomsten trådte i kraft, i mars 2002, ble det sendt et brev fra Abelia ved Birgit Abrahamsen til NTL ved Tor-Arne Solbakken hvor det blant annet fremgikk:

«I møtet diskuterte NTL og Abelia også forståelsen av avtalens § 3. Partene er enige om at bestemmelsen kun innebærer at de særavtalene som eksisterte ved opprettelsen av overenskomsten omfattes av Hovedavtalens § 4.2.4. § 3 er ikke til hinder for at lokale parter kan inngå andre typer særavtaler i framtiden med annen status jfr. Hovedavtalens kap. 4.»

- (9) Ved en rekke tariffrevisjoner fra opprettelsen av overenskomsten frem til i dag, har Abelia fremsatt krav om presiseringer eller endringer i § 3. Kravene har i hovedsak handlet om å oppheve § 3 andre ledd, og/eller erstatte det med en protokolltilførsel om at henvisningen til HA § 4-2 nr. 4 kun skulle gjelde for de særavtalene som gjaldt ved opprettelsen av overenskomsten, og at bestemmelsen ikke var til hinder for at de lokale parter kunne forhandle om en annen løpetid for særavtaler. Kravene har ikke ført til endringer i ordlyden i overenskomsten § 3.
- (10) I oppgjøret i 2010 fremsatte NTL krav om en nemndsløsning ved lokal uenighet om særavtaler. Dette ble ikke fulgt opp, men i protokoll datert 18. oktober 2010 var partene enige om en protokolltilførsel til forhandlingsprotokollen som lød som følger:

«Dersom de lokale parter ikke kommer til enighet om opprettelsen av lokal særavtale, er de sentrale parter innstilt på i fellesskap å bistå de lokale parter i prosessen.»

- (11) I 2012 ble det i en lokal tvist ved SINTEF og SINTEF Fiskeri og Havbruk AS inngått en særavtale med løpetid som avvek fra HA § 4-2 nr. 4. I tariffrevisjonen høsten 2012 fremkommer en ensidig protokolltilførsel fra Abelia:

«Abelias oppfatning er at partene er enige om at § 3, 2. ledd gjelder hvis ikke annet er avtalt.»

- (12) I 2014 ble to tvister om lokale særavtaler brakt inn i tariffrevisjonen. I vedlegg til Riksmeklerens møtebok i forbindelse med tariffrevisjonen fremkommer følgende merknad til forhandlingsprotokollen:

«Lokale parter kan avtale en annen løpetid enn angitt i HA § 4.2.4.»

- (13) Ved tariffrevisjonen i 2020 fremsatte Abelia på nytt krav om å avgrense § 3 andre ledd til virksomheter som var med ved opprettelsen av overenskomsten og krav om at protokolltilførselen fra oppgjøret i 2014 skulle inntas i overenskomsten.

(14) **Nærmere om den konkrete tvisten**

- (15) Det ble ført forhandlinger om lokal særavtale ved Institutt for samfunnsforskning (ISF) i 2018 med Forskerforbundet og NTL. Forhandlingene med NTL førte ikke frem fordi NTL ikke ønsket å gå med på ISFs krav om kortere løpetid for særavtalen enn det som gjelder for overenskomsten. Forskerforbundet har ikke en tilsvarende henvisning som til HA § 4-2 nr. 4 i sin overenskomst med Abelia, og det ble inngått særavtale med ett års varighet med forbundet.

- (16) I tvisteforhandlingene ble det avdekket uenighet om forståelsen av overenskomsten. I uenighetsprotokoll 3. desember 2019 mellom NTL og Abelia fremkom blant annet:

«NTL anførte:

Overenskomsten mellom Abelia og NTL 466, sier i § 3

«Partene er enige om at denne overenskomsten er en rammeavtale. De sentrale parter forutsetter at overenskomsten utfylles ved bruk av særavtaler i den enkelte bedrift. Forhandlinger og oppsigelse av særavtale følger Hovedavtalens kap. 4.2.4.»

NTL forholder seg til den inngåtte Overenskomsten og intensjonen i den. NTL legger til grunn at bestemmelsen i overenskomsten angir hovedregelen for særavtaler som skal inngås. Dersom partene blir enige om at særavtalen skal inngås etter et annet av punktene i HA § 4-2, kan slik avtale inngås. Dersom partene ikke blir enige om noe annet skal særavtalen følge HA § 4-2.4.

Bestemmelsen i § 3 gjelder for alle virksomheter som er omfattet av tariffavtalen.

Abelia anførte:

ISF har tilbudt å etablere en særavtale med løpetid jf. HA § 4-2 nr. 3. Det er opp til NTL lokalt å takke ja til et slikt tilbud og bedriften er ikke forpliktet til å etablere en overenskomst jf. HA § 4-2 nr. 4. Dette er i tråd med overenskomsten og fremkommer også av meklingsprotokoll fra 2014.

Ved etableringen av Overenskomsten mellom Abelia og NTL i 2001 ble § 3 formulert slik den ble for å løse situasjonen for institutter som den gang var bundet av direkteavtaler. Det ble etter etableringen av overenskomsten gjort et omfattende arbeid med å omdanne alle direkteavtaler til særavtaler jf. HA 4-2 nr. 4. Overenskomsten som ble inngått var først og fremst en løsning for disse bedriftene, og bestemmelsen kan ikke forstås som en forpliktelse til å inngå alle nye særavtaler jf. HA § 4-2 nr. 4.

- (17) LO og NHO gjennomførte tvisteforhandlinger 1. april 2020. Av protokollen fremkommer blant annet:

«LOs syn:

LO deler ikke NHOs oppfatning om at de lokale parter kun har plikt til å inngå særavtaler etter HA § 4-2.4 på områdene § 6 arbeidstid, § 9 Permisjon ved svangerskap, fødsel, adopsjon og amming og § 24 Årlig lønnsregulering i overenskomsten. Overenskomsten er en rammeavtale og partene er forpliktet til å utfylle den med særavtaler inngått etter HA § 4-2.4 utover plikten i §§ 6, 9 og 24, jf § 3 i overenskomsten.

Overenskomstens § 3 er etter LOs oppfatning slik å forstå at *alle* særavtaler skal inngås etter HA § 4-2.4.

De sentrale parter har likevel avtalt at dette kan avvikes ved lokal avtale på den enkelte bedrift, men slik at det er overenskomstens bestemmelse som gjelder dersom de lokale parter ikke blir enige. Hva angår den lokale særavtalen ved ISF, mener LO at dette skal være å anse som ferdigforhandlet mellom de lokale parter hva angår det materielle innholdet. Bedriften har ikke tatt forbehold om avvikende regler for løpetid under de lokale forhandlingene og uenigheten om løpetid ble først avdekket mot slutten av forhandlingene. Den lokale uenigheten handler derfor kun om hvilken løpetid som skal gjelde.

NHOs syn:

Når det gjelder overenskomst nr. 466 og bestemmelsen i § 3, er det enighet om at lokale parter kan avtale en annen løpetid enn angitt i HA § 4-2 nr. 4. NHO er uenig i LOs syn om at alle særavtaler skal inngås etter HA 4-2 nr. 4. Det var enighet i de lokale forhandlingene om at ISF skulle ha like avtaler med NTL og Forskerforbundet. Overenskomsten med Forskerforbundet har ikke tilsvarende bestemmelser som 4.2.4, og forutsetningen var derfor at løpetiden skulle være i henhold til HA § 4-2 nr. 2 eller 3, jf. Overenskomsten med Forskerforbundet § 12 nr. 2 og 3.

Hva særavtalens løpetid skal være er en del av forhandlingene. I denne saken har ikke ISF og NTL kommet til enighet om en særavtale og det er ikke inngått noen avtale lokalt.

ISF har tilbudt NTL et nytt forslag til særavtale lokalt i etterkant av møtet.

Partene kom ikke til enighet.»

- (18) Ved ISF er det i ettertid inngått en lokal særavtale med NTL med løpetid i henhold til overenskomsten § 3. Denne særavtalen avviker også på enkelte andre punkter fra særavtalen som ble inngått med Forskerforbundet.
- (19) LO med NTL tok ut stevning for Arbeidsretten 2. juli 2020. Tilsvar ble inngitt 6. september 2020. Hovedforhandling ble avholdt 26. til 28. mai 2021 i tråd med Folkehelseinstituttets retningslinjer for smittevern. To partsrepresentanter og syv vitner avga forklaring. Vitneforklaringene ble i hovedsak gitt via rettens digitale møterom.
- (20) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**
- (21) *Landsorganisasjonen i Norge* med Norsk Tjenestemannslag har i korte trekk anført:
- (22) Det følger av overenskomsten § 3 at det gjelder en plikt til å inngå særavtale, at særavtalene som hovedregel skal følge overenskomstens løpetid, at særavtaletemaene ikke er begrenset til §§ 6, 9 og 24 og at bestemmelsen også gjelder for virksomheter som er blitt omfattet av overenskomsten etter 2001.
- (23) Ordlyden er klar. Plikten til å inngå særavtaler følger av formuleringen «rammeavtale» som «forutsetter at overenskomsten utfylles». Det sies uttrykkelig at særavtalens løpetid

reguleres av HA § 4-2 nr. 4. Det er ingen begrensninger med hensyn til hvilke temaer som kan reguleres i særavtale, eller hvilke virksomheter som er omfattet.

- (24) Tilblivelseshistorien støtter opp under ordlyden. Da man forhandlet frem overenskomsten sto man med mange direkteavtaler som det var vanskelig å forene i en felles overenskomst. Kompromisset ble at direkteavtalene skulle konverteres til særavtaler. Direkteavtalenes temaer gikk utover temaene som er regulert i §§ 6, 9 og 24, og det samme gjelder særavtalene.
- (25) Kompromisset innebar også at særavtalene skulle følge overenskomstens løpetid. Det innebar at de lokale partene ga konfliktretten til de sentrale partene og at overenskomsten kom inn i samme spor som øvrige avtaler på LO-NHO-området.
- (26) Abelia har omtalt § 3 som en sikringsbestemmelse som bare skulle gjelde for virksomheter som var med ved etableringen av overenskomsten. Abelia må bære risikoen for at denne oppfatningen ikke fremkom under forhandlingene om overenskomsten.
- (27) Overenskomsten er en rammeavtale som må utfylles. Dersom nye virksomheter ikke blir omfattet av § 3 vil forhold være uregulert og særavtalene vil ikke komme inn i regimet med sentral konfliktrett.
- (28) Andre bestemmelser i overenskomsten kan kaste lys over forståelsen av § 3. Omfangsbestemmelsen ble formulert vidt for å kunne fange opp nye virksomheter. Hvis det bare var snakk om å regulere temaene i §§ 6, 9 og 24 ville § 3 første ledd være overflødig.
- (29) Praksis mellom partene støtter LOs og NTLs forståelse. Ved opprettelse av avtalen ble virksomhetenes direkteavtaler konvertert til særavtaler og de fikk løpetid i henhold til HA § 4-2 nr.4. Frem til 2014 ble særavtaler inngått og videreført i henhold til § 3. Abelias krav i tariffoppgjørene ble ikke tatt til følge, og det må legges til grunn at Abelia, iallfall til da, har ansett at det gjaldt en forpliktelse til å inngå særavtaler, og da med løpetid etter HA § 4-2 nr. 4.
- (30) Protokolltilførselen som kom inn i Riksmeklerens møtebok i meklingen i 2014, som Abelia særlig har påberopt seg, innebar ingen realitetsendring. Muligheten for å inngå særavtaler med avvikende løpetid har ligget i avtalen også tidligere, og har vært aktuell å bruke for eksempel for særavtaler som skulle dekke et kortvarig behov eller gjelde for en liten gruppe arbeidstakere. Overenskomsten § 3 forble uendret.

- (31) Etter 2014 har det vært en del tvister på grunn av Abelias standpunkt om at virksomhetene ikke lenger trenger å inngå avtaler med løpetid i henhold til HA § 4-2 nr. 4. Abelia fraråder virksomhetene å inngå slike avtaler og saboterer dermed overenskomstens system. Praksis viser likevel at særavtaler har blitt videreført med slik løpetid. Abelia rokker ved maktbalansen som partene ble enige om i 2001 ved ønske om å bryte koblingen mellom overenskomst og særavtaler. Dette endrer dynamikken i avtalen og strider mot § 3.
- (32) Det er nedlagt slik endret påstand:
- «1. Et vilkår om kortere løpetid enn overenskomstens løpetid, for å inngå særavtale i henhold til § 3, strider mot overenskomstens § 3.**
- 2. Overenskomsten § 3 i Overenskomst for forskning og undervisning mellom LO/NTL og NHO/Abelia er ikke slik å forstå at §§ 6(arbeidstid), 9 (permisjon) og 24 (årlig lønnsregulering) angir arbeidsgiversidens forpliktelse til å inngå særavtaler på en uttømmende måte.**
- 3. Overenskomstens § 3 gjelder også virksomheter som har tilsluttet seg overenskomsten etter 2001.»**
- (33) *Næringslivets Hovedorganisasjon* med Abelia har i korte trekk anført:
- (34) Løpetid for særavtaler etter overenskomsten § 3 er et forhandlingsspørsmål mellom partene. Partene må bli enige om hvilken løpetid som skal gjelde før en særavtale anses inngått.
- (35) Ordlyden i bestemmelsen må ses i sammenheng med tariffhistorikken, særlig med protokolltilførselen som kom inn i Riksmeklerens møtebok ved tariffrevisjonen i 2014.
- (36) Bestemmelsen i § 3 kom inn i overenskomsten ved opprettelsen for å sikre de virksomhetene som da var med. Spørsmålet om løpetid var en «kamel» som Abelia måtte svelge i innspurten av forhandlingene om overenskomsten. Det var ikke et system som var ment å skulle gjelde for all fremtid. Dette ble gjort klart for LO og NTL ved brevet 20. mars 2002 til Tor-Arne Solbakken. Det var uventet for Abelia at de ikke fikk gjennomslag for en protokolltilførsel ved oppgjøret i 2002, der dette ble presisert.
- (37) Abelia fremmet krav om endringer i overenskomsten § 3 gjennom en rekke tariffrevisjoner, uten å nå frem.
- (38) I 2010 fremmet NTL krav om en nemndsordning for å få fastsatt særavtaler i tilfeller der partene ikke greide å bli enige. Dette må forstås som en erkjennelse av at det ikke kunne bli noen avtale uten enighet.

- (39) I 2012 ble det enighet i SINTEF og SINTEF Fiskeri og Havbruk AS om andre opphørsbestemmelser enn det som følger av overenskomsten § 3 andre ledd. Abelia oppfattet dette som et gjennombrudd for en oppfatning om at andre ordninger kunne avtales.
- (40) I oppgjøret i 2014 ble situasjonen knyttet til særavtaler satt på spissen. To lokale tvister ble brakt inn i det sentrale oppgjøret. Partene var svært nær streik, men kom frem til en løsning i mekling. Teksten som kom inn i forhandlingsprotokollen gjorde det helt klart at løpetiden for særavtaler etter overenskomsten § 3 er et forhandlingsspørsmål. Det er dermed verken tariffbrudd eller illojalt å ta spørsmålet om løpetid for særavtaler med til forhandlingsbordet.
- (41) Saksøker kan ikke høres med at protokolltilførselen kun var en presisering av praksis hvor partene var enige om at enkelte særavtaler kunne inngås med en annen løpetid. Det finnes ikke et A- og B-lag av særavtaler, hvor noen er så viktige at de må inngås med løpetid i henhold til § 3 andre ledd, mens det for mindre viktige avtaler kan avtales annen løpetid.
- (42) Løsningen av den lokale tvisten ved ISF viser at løpetid er et forhandlingsspørsmål. Resultatet ble et endret tilbud på bakgrunn av at NTL krevde klausul om løpetid i henhold til HA § 4-2 nr. 4.
- (43) Hvis Arbeidsretten kommer til at løpetid for særavtaler etter overenskomsten § 3 ikke er et forhandlingsspørsmål, anfører NHO og Abelia at arbeidsgiver bare er forpliktet til å inngå særavtaler på de områder der dette er spesifisert i overenskomsten. Dette gjelder § 6 om arbeidstid, § 9 om permisjon ved svangerskap, fødsel, adopsjon og amming og § 24 om årlige lønnsreguleringer.
- (44) Overenskomsten stiller ellers ingen krav til innholdet i særavtalene eller på hvilket detaljnivå de skal være. Dersom man ikke blir enige i forhandlinger er det overenskomsten og arbeidsgivers styringsrett som kommer til anvendelse.
- (45) Tariffhistorikken viser at det var en forutsetning at det gikk et skille mellom virksomheter som var med da overenskomsten ble opprettet og de som har kommet til senere. Dette er uansett bare av historisk interesse i og med at det i 2014-oppgjøret ble klart at løpetiden for særavtaler for samtlige virksomheter er et forhandlingsspørsmål.
- (46) Det er nedlagt slik påstand:

«Næringslivets Hovedorganisasjon med Abelia frifinnes.»

- (47) **Arbeidsrettens merknader**
- (48) Arbeidsrettens flertall, dommerne *Wahl, Jarbo, Gjølstad, Rasmussen* og *Grøtting* er kommet til at saksøker må få medhold, og vil bemerke:
- (49) Saksøkers påstand punkt 1 gjelder spørsmålet om løpetiden for særavtaler etter Overenskomst nr. 466, Forskning og undervisning, § 3 er gjort til et forhandlingsspørsmål og om forutsetningen for å inngå særavtale er at man blir enige om løpetiden.
- (50) Overenskomsten § 3 har følgende ordlyd:
- «Partene er enige om at denne overenskomsten er en rammeavtale. De sentrale parter forutsetter at overenskomsten utfylles ved bruk av særavtaler i den enkelte bedrift. Forhandlinger og oppsigelse av særavtale følger Hovedavtalen kap. 4.2.4»**
- (51) HA § 4-2 nr. 4 regulerer særavtaler som følger bedriftens tariffavtaler. Slike særavtaler løper parallelt med overenskomsten og uenighet kan i praksis løftes inn i den sentrale tariffrevisjonen. Det følger ingen forhandlingsrett om løpetiden av ordlyden i overenskomsten § 3.
- (52) Forut for etableringen av overenskomsten kom det i 2000 en avgjørelse fra Den faste tvistenemnd LO/NHO, hvor Standardoverenskomsten mellom LO og NHO ble gjort gjeldende for Norges Eksportråd etter at virksomheten meldte seg inn i NHO i 1998. Avslutningsvis i avgjørelsen uttalte leder i nemnda:
- «Helt avslutningsvis vil formannen gi uttrykk for at det synes nødvendig å få etablert en tariffavtale med LO/NHO som parter – etter modell fra privat sektor – for kunnskapsbedriftene. Den aktuelle avtale som NTL har – med streikerett på lokalt nivå – bryter markert med det som eller gjelder innenfor LO/NHO-systemet, hvor det er hovedorganisasjonene som har ansvaret i et slikt spørsmål.»**
- (53) I forhandlingene om overenskomst for forsknings- og undervisningsvirksomheter som fulgte i etterkant av nemndsavgjørelsen, fikk § 3 den ordlyden som den fortsatt har i dag. Ifølge partsforklaring fra Birgit Abrahamsen i Abelia var det spørsmålet om løpetid i henhold til HA § 4-2 nr. 4 som sto igjen til slutt, og som var «kamelen» som arbeidsgiver måtte svelge for å få overenskomsten på plass. Det er ubestridt at henvisningen til HA § 4-2 nr. 4 innebar at forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår i de lokale særavtalene kunne bringes inn i forhandlinger om revisjon av selve overenskomsten og med adgang til arbeidskamp. Et grunnleggende spørsmål i saken er dermed om det skal være adgang til arbeidskamp for de spørsmål som reguleres i særavtale.
- (54) Overenskomsten har få materielle bestemmelser om lønns- og arbeidsvilkår. Den har for eksempel ikke bestemmelser om lønn. Det er dermed i særavtaleforhandlinger man kan

stille krav om lønns- og arbeidsvilkår, og i ytterste konsekvens true med arbeidskamp for å sette makt bak kravene.

- (55) Som fremstillingen foran viser har Abelia i de fleste tariffrevisjoner etter at overenskomsten ble etablert, fremmet krav om endringer knyttet til § 3 andre ledd, uten at dette har ført til endringer i ordlyden. Praksis har i hovedsak vært i samsvar med ordlyden.
- (56) Saksøkte anfører at situasjonen ble endret i 2014 med protokolltilførselen som kom inn i vedlegg til Riksmeklerens møtebok i forbindelse med tariffrevisjonen det året. Det foreligger dermed ingen felles partsoppfatning. Det anføres at protokolltilførselen gjorde det helt klart at løpetiden for særavtaler etter overenskomsten § 3 er et forhandlingsspørsmål. Parts- og vitneforklaringene tyder på at det er ulikt syn på hva som var bakgrunnen, formålet med og innholdet i protokolltilførselen. Saksøker er av den oppfatning at protokolltilførselen kun var en presisering av at de lokale parter har anledning til å inngå særavtaler med annen løpetid, men slik at det er HA § 4-2 nr. 4 som gjelder hvis ikke partene blir enige om noe annet.
- (57) Arbeidsrettens flertall bemerker at § 3 ikke er blitt endret etter protokolltilførselen i 2014, og at protokolltilførselen ikke er inntatt i overenskomsten. Følgene av saksøktes forståelse vil være at arbeidsgiver kan nekte å inngå særavtale hvis man ikke blir enige om løpetid. Dersom denne forståelse legges til grunn vil henvisningen i overenskomsten til HA § 4-2 nr. 4 miste sin betydning. Det har, etter flertallets syn, formodningen mot seg at en så vesentlig realitetsendring som de saksøkte mener at protokolltilførselen gir uttrykk for skal ha funnet sted uten at det foreligger en felles partsoppfatning og uten at endringen har kommet til uttrykk i overenskomsten.
- (58) I denne sammenheng må det vektlegges at overenskomsten skal praktiseres av lokale parter som må kunne forholde seg til ordlyden i overenskomsten, uten å måtte ha kunnskap om vesentlige forhold som bare fremkommer i Riksmeklerens møtebok. Etter flertallets syn kan det også stilles spørsmål ved om den forståelse som saksøkte tillegger protokolltilførselen ivaretar forutsetningen i § 3 første ledd, om at overenskomsten etter sin ordlyd er en rammeavtale og skal utfylles ved bruk av lokale særavtaler.
- (59) Punkt 2 i saksøkers påstand relaterer seg til saksøktes subsidiære anførsel om at arbeidsgiver bare er forpliktet til å inngå særavtaler på de områder der det er spesifisert i overenskomsten. Dette gjelder § 6 om arbeidstid, § 9 om permisjon ved svangerskap, fødsel, adopsjon og amming og § 24 om årlige lønnsreguleringer.

- (60) Arbeidsrettens flertall finner ikke støtte for at arbeidsgiver kun er forpliktet til å inngå lokal særavtale begrenset til §§ 6, 9 og 24. Etter ordlyden i § 3 skal overenskomsten utfylles ved bruk av særavtaler. Bestemmelsen gir ingen uttømmende regulering av hva det kan eller skal inngås særavtaler om og har ingen henvisning til konkrete bestemmelser i overenskomsten. Det er heller ikke lagt frem opplysninger om hva som er bakgrunnen for at akkurat disse tre bestemmelsene har en slik utforming. Spørsmålet om hva særavtalene skal inneholde må avgjøres i forhandlinger mellom partene.
- (61) Arbeidsrettens flertall finner videre ingen holdepunkter for at overenskomsten § 3 er avgrenset til de virksomhetene som ble omfattet da overenskomsten ble opprettet. Saksøkte anfører at tariffhistorikken klart viser at det var dette som var hensikten.
- (62) Brevet fra Birgit Abrahamsen til Tor-Arne Solbakken, fra mars 2002, viser nokså klart at det kan ha vært Abelia's mening at det skulle gjelde en slik avgrensning. Ut ifra forklaringen til Abrahamsen er det klart at forbeholdet ikke fremkom under forhandlingene om opprettelse av overenskomsten. Ifølge Abrahamsen ble det «glemt». John Leirvåg fra NTL har forklart at det under forhandlingene ikke var noe tema om overenskomsten § 3 skulle begrenses til de virksomhetene som var omfattet ved opprettelsen. LO/NTL var opptatt av å lage en avtale som skulle dekke et tariffomt rom og som var anvendelig også for nye bedrifter av samme art som kunne bli omfattet i fremtiden.
- (63) Det er ikke opplysninger i saken som tyder på at brevet til Solbakken ble besvart eller at det kom andre reaksjoner på innholdet fra saksøker. Abelia har heller ikke fått gjennomslag for gjentatte krav i senere tarifforhandlinger, senest i 2020, om å få forbeholdet inn i overenskomsten.
- (64) Flertallet vil i denne sammenheng vise til HA §§ 3-7 flg. som har regler om valg av tariffavtale for virksomheter som ikke tidligere har vært bundet av tariffavtale mellom organisasjonene, og hvor LO har tilstrekkelig antall medlemmer til å kunne kreve tariffavtale gjort gjeldende. I henhold til HA § 3-10 nr. 3 skal man velge den tariffavtalen som produksjons- og bransjemessig er mest naturlig for den aktuelle virksomheten. Poenget med disse reglene er at bedrifter av samme art skal ha like betingelser og ikke konkurrere på lønns- og arbeidsvilkår.
- (65) Hvis særavtalers løpetid i henhold til § 4-2 nr. 4 bare skal gjelde for virksomhetene som var med ved etableringen av overenskomsten og nye virksomheter ikke er omfattet av den samme forpliktelsen, vil det innebære en vesentlig ulikhet mellom virksomhetene i strid

med prinsippet som fremkommer i Hovedavtalens regler om at like bedrifter skal ha like tariffavtaler.

- (66) Saksøker må etter dette også gis medhold i sin påstand punkt 3.
- (67) Arbeidsrettens mindretall, dommerne *Selmer Schweigaard* og *Hanasand* er kommet til at NHO med Abelia må frifinnes, og vil bemerke:
- (68) Bestemmelsen i § 3 i overenskomst nr. 466, Forskning og undervisning, er en svært ulik regulering av særavtaler enn det som ellers er vanlig i LO-NHO-området. Abelia har helt fra opprettelsen av overenskomsten hatt en oppfatning om at § 3 var en sikringsbestemmelse som skulle ivareta rettighetene til arbeidstakerne i virksomhetene som var med da overenskomsten ble etablert. Det har vært et klart ønske om å endre bestemmelsen, enten ved å avgrense anvendelsen av den til de opprinnelige virksomhetene eller ved at løpetiden for særavtaler skulle være et forhandlingsspørsmål mellom partene. Tariffhistorikken viser at dette gjennomgående har vært et diskusjonstema mellom partene, og det er ikke tvil om at saksøker har vært innforstått med saksøktes standpunkt.
- (69) Etter mindretallets syn, må saksøker ha forstått hva enigheten om protokolltilførselen om forhandlingsrett på løpetid i meklingen i 2014 innebar. Ordlyden er klar og det fremgår ikke at man skal falle tilbake på løpetid i henhold til HA § 4-2 nr. 4 hvis partene ikke blir enige om noe annet. Det må dermed være tilstrekkelig at enigheten er inntatt i en protokolltilførsel.
- (70) Mindretallet viser også til at saksøker har erkjent at protokolltilførselen åpner for særavtaler med avvikende løpetid, og har vært aktuell å bruke for eksempel for særavtaler som skulle dekke et kortvarig behov eller gjelde for en liten gruppe arbeidstakere. Mindretallet kan ikke se at en slik ordningen med en kategorisering av to ulike typer særavtaler har holdepunkt verken i overenskomsten eller tariffpraksis. Realiteten blir derfor, hvis saksøkers syn legges til grunn, at arbeidstakersiden, etter at lokale forhandlinger er gjennomført, ensidig skal kunne avgjøre om den lokale særavtale følger HA § 4-2 nr. 4, eller om den er i kategorien kortvarig behov/liten gruppe. Et så grunnleggende brudd på forhandlingsprinsippet om at «intet er avtalt før alt er avtalt», har det etter mindretallets syn en klar formodning mot seg at partene har avtalt.
- (71) Mindretallet finner således at punkt 1 i saksøkers påstand ikke kan føre frem. Punkt 2 og 3 i påstanden er knyttet til subsidiære anførsler fra saksøkers side, som mindretallet etter sitt syn på punkt 1 ikke går inn på.

(72) Dom blir å avsi i samsvar med flertallets syn. Dommen er avsagt med slik dissens som fremgår foran. Det er foretatt enkelte språklige justeringer i slutningen i forhold til saksøkers påstand.

SLUTNING

1. Et vilkår om kortere løpetid enn overenskomstens løpetid, for å inngå særavtale i henhold til § 3, strider mot § 3 i overenskomst nr. 466 Forskning og undervisning mellom NHO/Abelia og LO/NTL.
2. Overenskomsten § 3 er ikke slik å forstå at §§ 6 (arbeidstid), 9 (permisjon) og 24 (årlig lønnsregulering) angir arbeidsgiversidens forpliktelse til å inngå særavtaler på en uttømmende måte.
3. Overenskomsten § 3 gjelder også virksomheter som har tilsluttet seg overenskomsten etter 2001.

Jakob Wahl
(sign.)

Eli Mette Jarbo
(sign.)

Liv Gjølstad
(sign.)

Unni Rasmussen
(sign.)

Niels Selmer Schweigaard
(sign.)

Stein Grøtting
(sign.)

Bent Ove Hanasand
(sign.)

Rett utskrift bekrefte: